

Ursprungsartikkel <http://www.nrk.no/nordnytt/et-mysterium-fra-fortida-1.11793717> omvandlad till PDF-fil, enligt tillstånd.

Reinraide

Tolv år gammel kom Johan Erik alene over fra Tornedalen til Balsfjord med en reinraide. (Illustrasjonsfoto)

Foto: H. A. Vinje / Tromsø Museum - Universitetsmuseet

– Min tippoldefars historie ble et mysterium som måtte løses

Det store spørsmålet for Inger-Hanne Nysted Pletten ble: Hvorfor skulle en 12-åring komme alene til Balsfjord mens resten av familien endte i Vadsø?

Av

Journalist *Laila Lanes*

Publisert 29.06.2014, kl. 13:33

Hun er brennende interessert i slekta og i slektsforskning og kom over en gåte i sin egen slekt som hun måtte finne ut mer om.

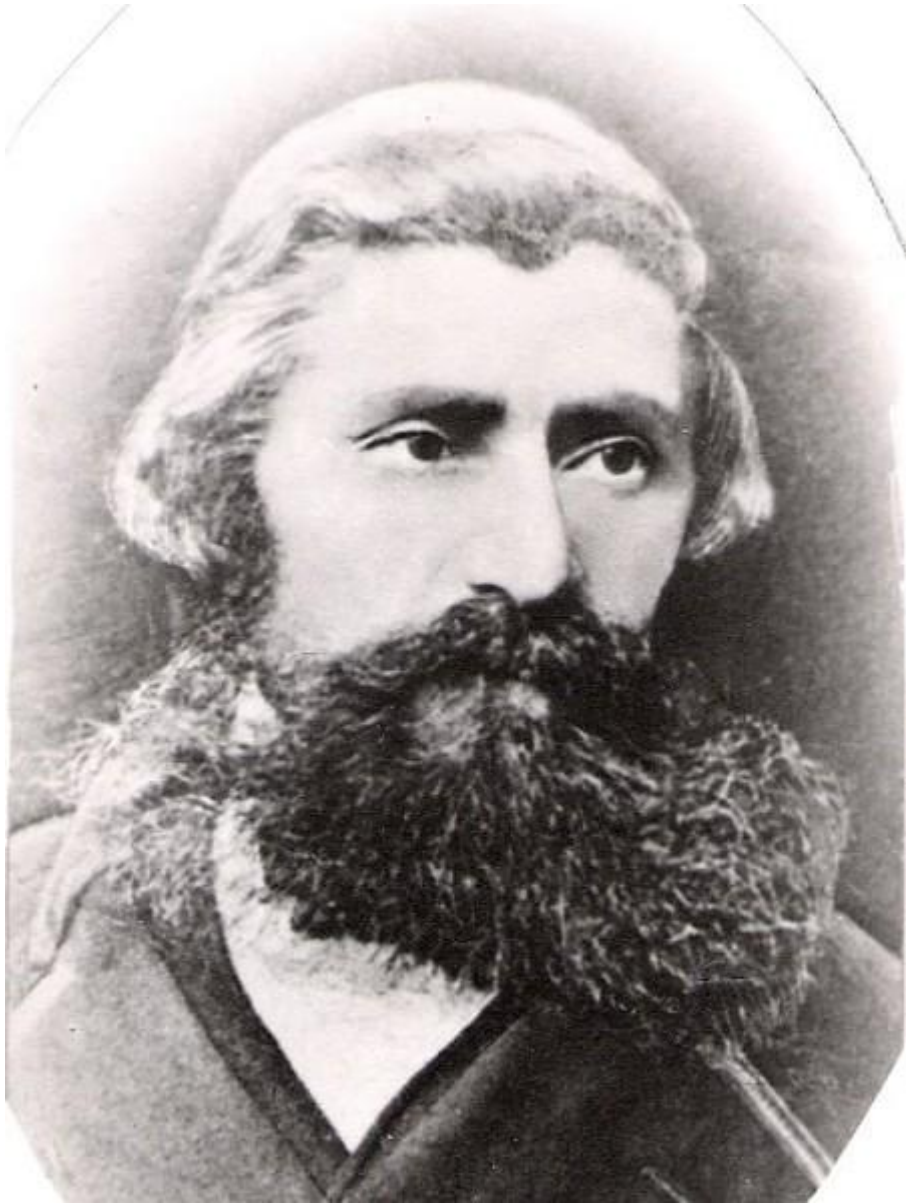
Inger-Hanne Nysted Pletten måtte finne ut hvorfor tippoldefaren kom alene til Balsfjorden som tolvåring.

Foto: Privat

Kom til Balsfjord, foreldre endte i Vadsø

Johan Erik Peterson Methi kom fra Tornedalen som 12-åring en gang etter 1840. Resten av familien bodde da i Torneå i Bottenviken etter at de hadde flyttet flere ganger i Tornedalen.

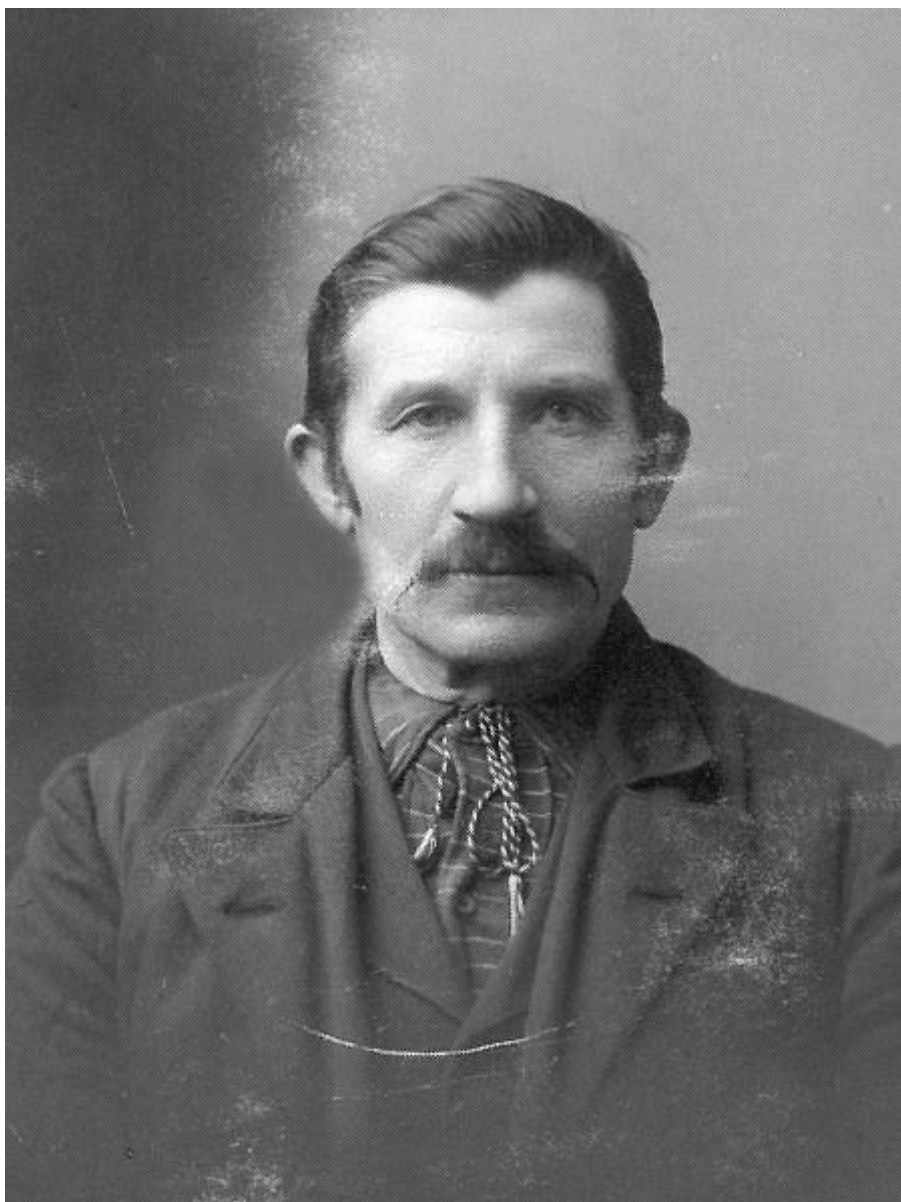
"Johan Erik Petersen Methi - Inger-Hanne Nysted Pletten ville vite mer om hvorfor hennes tippoldefar Johan Erik Peterson Methi kom alene til Balsfjord som 12-åring. - Foto: privat / " title="Johan Erik Petersen Methi - Inger-Hanne Nysted Pletten ville vite mer om hvorfor hennes tippoldefar Johan Erik Peterson Methi kom alene til Balsfjord som 12-åring. - Foto: privat / " />

Inger-Hanne Nysted Pletten ville vite mer om hvorfor hennes tippoldefar Johan Erik Peterson Methi kom alene til Balsfjord som 12-åring.

Foto: privat

Tre år senere flyttet foreldrene, Petter Pehr Andreas Larsson Mehti og kona Svanstrøm Anna Gretha Johansdatter, og to sønner til Vadsø. Etter hvert ble også den yngste sønnen født her. Resten av de totalt ni barna som familien hadde, vet Inger-Hanne Nysted Pletten lite om.

Oldefaren til Inger-Hanne, Peder Anton Johansen, var sønn nummer to til Johan Erik og har sørget for mange etterkommere.

Foto: privat

Nå lurer hun mye på hvorfor det ble slik. Hvorfor sendte Petter og Anna sønnen til Balsfjord alene? Hva skjedde med de andre barna som ikke ble med til Vadsø, døde de som barn? Og visste Johan Erik noen ganger at også resten av familien flyttet til Norge?

Nå planlegger Inger-Hanne og slekta slektstreff for etterkommerne. 15.-17- august samles nærmere 200 etterkommere etter Petter og Anna som endte i Vadsø og fikk en stor etterslekt.

«Den hvite slavehandelen»

Inger-Hanne vet ikke hvordan Johan kom over til Norge. Trolig kom han, som mange andre barn som ble sendt over til ei forhåpentligvis bedre framtid, med flyttsamer i en reinraide.

Historiene om barn som ble sendt over grensen alene fra sult og fattigdom i Tornedalen var kjent og omdiskutert allerede på 1800-tallet. «Barnehandelen» og «den hvite slavehandelen» ble det blant annet kjent som.

Mange av barna fikk aldri se sine foreldre igjen, ei heller resten av familien. Trolig var det bare unntaksvist kontakt mellom foreldre og barna i ettertid. [Et av unntakene viser unike brev fra Anna Kurkkio som hun sendte til sin sønn som var kommet over til Salangen som barn.](#)

Møttes igjen på gamle dager

I Gratangen er en historie om to søsken som fant hverandre etter lang tid blitt kjent først gjennom Carl Schøyens bok «Tre stammers møte», senere har [Gratangen teaterlag laget teater basert på historien.](#)

Den handler om søskenparet Johan og Eva som ble foreldreløse i Pajala og fikk plass i en reinraide, men ble skilt på vei over til Sør-Troms. I alle år bodde Johan Mikkelsen på Skifte i Gratangen, skaffet seg ei framtid der med familie og gård.

Først på sine gamle dager fikk han høre at det i nabobygda Grovfjord bodde ei dame med kvensk fortid som het Eva. Han dro for å møte henne og kunne konstatere at det var hans søster som i alle år hadde bodd bare noen mil unna, uten at de visste om hverandre. Og at de trolig har vært i nærkontakt opp igjennom årene uten å vite om det.

I boka skriver Carl Schøyen: «Nettopp som han Johan gikk for presten på Rolløy, bodde Eva i det hus som lå kirken nærmest. På veiene hadde de titt og ofte gått hverandre fremmede forbi, enskjønt de var av samme blod – men ikke kunde det heller være i deres tanker at de på disse veier skulle møtes. Og livet igjennom hadde den ene sitt bosted en snau dags vandring fra den annens hjem.»

Carl Schøyen forteller at de to søsknene «hadde talt sammen lenge og vel». Men hans søster Eva døde ikke lenge etter dette møtet.

Yngvar Mikkelsen er etterkommer etter Johan og bekrefter at han kjenner historien i grove trekk.

– Det er jo en solskinnshistorie at de to traff hverandre igjen på gamle dager, sier han.

Gammen på Skifte - Gammen som Johan Mikkelsen bygde opp i 1856/57 og som eies av Yngvar Mikkelsen er nylig restaurert av Nordnorsk bygningsvernssenter etter antikvariske retningslinjer. - Foto: Rune Jensen / " title="Gammen på Skifte -

Gammen som Johan Mikkelsen bygde opp i 1856/57 og som eies av Yngvar Mikkelsen er nylig restaurert av Nordnorsk bygningsvernssenter etter antikvariske retningslinjer. - Foto: Rune Jensen / " />

Gammen som Johan Mikkelsen bygde opp i 1856/57 og som eies av Yngvar Mikkelsen er nylig restaurert av Nordnorsk bygningsvernssenter etter antikvariske retningslinjer.

Foto: Rune Jensen

Slektstreff for Methi-slekta

Inger Hanne Nysted Pletten kjenner ikke til at hennes tippoldefar noen ganger fikk treffe resten av familien.

Hun har holdt på med slektsforskning siden 1993. Så da slekta i Balsfjord ringte og fortalte at de skulle arrangere slektstreff, men at de måtte ha hjelp til å finne ut av slekta, måtte hun selvsagt trå til.

– Min jobb ble å samle slekta, forteller hun.

Hennes tippoldefar bodde på flere steder i Balsfjord, blant annet ved Sagelvatn. I 1885 kjøpte han gården Pettersborg ved Josefsvatn for 830 kroner og der endte han sine dager i 1912.

"Josefsvatn, Balsfjord - Her ved Josefsvatn i Balsfjord bygde Johan Erik Peterson Methi opp en gård der han levde til sin død. - Foto: Jan M. Jensen / " title="Josefsvatn, Balsfjord - Her ved Josefsvatn i Balsfjord bygde Johan Erik Peterson Methi opp en gård der han levde til sin død. - Foto: Jan M. Jensen / " />

Her ved Josefsvatn i Balsfjord bygde Johan Erik Peterson Methi opp en gård der han levde til sin død.

Foto: Jan M. Jensen

Egentlig skulle slektstreffet være bare for etterkommere av hennes tippoldefar, men i Vadsø, der Johans foreldre hadde bodd og skaffet stor etterslekt, hadde de hatt et Methi-slektstreff for fem år siden.

– Dit kom noen fra Balsfjord, så derfor fant vi ut at vi måtte invitere dem fra Vadsø, så derfor ble det ganske stort.

Hun forteller at hun allerede hadde en facebook-side om slekta som var laget for flere år siden. Nå var det bare å oppdatere den, og sende ut invitasjon via Facebook.

– Men alle er jo ikke på Facebook, så noen må vi jo ringe, flirer hun.

Nå er i underkant av 200 påmeldt til treffet.

Mange etterkommere

Det har vært en stor jobb å finne ut av slekta, og Inger-Hanne har lest gamle bygdebøker fra Balsfjord, bøker fra Tornedalen, hun har ledd i digitale arkiver i Tornedalen og Norge, og hun har lest seg opp om årsaker til krigene Finland var involvert i som fikk stor betydning for innvandringen til Norge og i fattigdommen.

– Jeg måtte til og med lære meg hva «dåp» og «født» heter på finsk, forteller hun.

Men alt dette har gjort at hun nå er sikker på at hennes registreringer over slekta er korrekte. Nå har Methi-familien avgreiner over hele landet: Vadsø, Balsfjord, Kråkerøy, Oslo, Bodø, Harstad og Sverige.

Gjennom granskinger i kirkebøker og andre kilder har Inger-Hanne funnet livsforløpet til hennes tippoldefar i detalj. Hun vet at familien bodde i Torneå i 1840, med alle barna. Tre år senere flytter de til Vadsø, og da er bare to av barna med.

Hennes tippoldefar Johan ble konfirmert i Tromsø som 20-åring, samme dag som Nille som han senere ble gift med. I løpet av de neste årene får de til sammen sju barn.

Så hennes tipp-tipp-oldeforeldre, Anna og Petter, som også hadde tre sønner i Vadsø, har fått en stor etterslekt. Inger-Hanne har telt opp hvor mange etterkommere de har, og hun er så langt kommet til 1718. Johan Erik alene har 1200.

"Finsk bibel - En finsk bibel er blant tingene de har funnet etter tippoldefaren som kom fra Tornedalen. - Foto: Alf Vesterelv / " title="Finsk bibel - En finsk bibel er blant tingene de har funnet etter tippoldefaren som kom fra Tornedalen. - Foto: Alf Vesterelv / " />

En finsk bibel er blant tingene de har funnet etter tippoldefaren som kom fra Tornedalen.

Foto: Alf Vesterelv

– Det har vært en kjempejobb, nå plages jeg med å finne ut hvem som er etterkommere etter hvem av søsknene til tippoldefar! Mange har ikke oversikt over det. "Aner ikke", svarer folk, så det må jeg finne ut, forteller hun.

Det at de har så mange etterkommere får henne til å tenke på hvor mange i nord som har kvensk opprinnelse, kanskje ofte uten å vite det selv, sier hun.

Inger-Hanne kan ikke være 100 prosent sikker på at Johan så foreldrene noen ganger igjen.

– Men ingenting tyder på det. Jeg har hørt nevnt at han skal ha vært bitter på foreldrene, men man vet jo ikke om sånt er sant. Det er mange ting vi aldri får vite, men det gjør dette spennende, sier Inger Hanne Nysted Pletten.

Fakta

Antall kvener i Nord-Troms og Finnmark

Det eksakte antall kvener som bosatte seg her nord er uklar. I følge Bjørnar Seppola («Norsk skolepolitikk overfor kvenene 1720-1996; 1996) var det ofte tilfeldigheter som avgjorde om folk ble registrert som kvener eller sjøfinner helt fram til folketellinga i 1865. Ved folketellinga i 1875 ble 7,7 prosent av befolkninga i Troms (4135 personer) og 24,2 prosent av befolkning i Finnmark (5828 personer) registrert som kvener, skriver Einar Niemi i 1978 («Finsk fare i Storfjord – et forkrigsminne». Menneske og miljø i Nord-Troms. Årbok). I 1930 ble 8215 personer i Troms og Finnmark registrert som kvener.

Kvenene kjent fra Ottars tid

Kvener

Kvener, gammelt folkenavn som er kjent allerede fra Ottars beretning som ble nedtegnet ved hoffet til kong Alfred av Wessex på slutten av 800-tallet (norrønt kvenir, kvænir, omtalt som cwenas hos kong Alfred). I dag brukes navnet om folk av kvensk/finsk ætt i Nord-Norge. Betegnelsen kvener er etablert som en offisiell gruppebetegnelse som brukes i forskningsmiljøer og av norske myndigheter og minoritetspolitiske organisasjoner. Gruppenavnet kvener er også i utstrakt bruk i lokalmiljøene og blant personer som selv tilhører gruppa. Men en del av dem som definisjonen omfatter, ønsker ikke å kalle seg for kvener fordi de oppfatter betegnelsen som nedlatende. De ønsker å bli omtalt som norskfinner, finskættede, eller etterkommere av finske innvandrere.

Kvenene er offisielt anerkjent som nasjonal minoritet i og med Stortingets ratifikasjon i 1998 av Europarådets rammekonvensjon for beskyttelse av nasjonale minoriteter.